

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA TEADUSE JA KÕRGHARIDUSE KOMISJONI KOOSOLEK

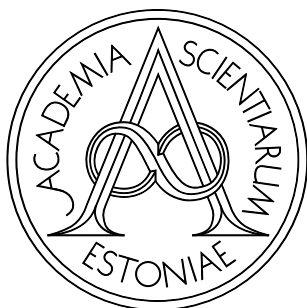
5. detsember 2025

SOOVITUSED

Koosolekul peetud ettekannete ja toimunud arutelu põhjal koostas komisjon kaheksa avalikkusele suunatud kirjalikku soovitusi.

Teaduste Akadeemia teaduse ja kõrghariduse komisjoni soovitused valitsusele ja Riigikogule seoses kõrghariduse ja teaduse plokkrahastusega

- 1. Liikuda kõrghariduse ja teaduse killustatud rahastamissüsteemilt integreeritud plokkrahastuse suunas.** Kooskõlas haridus- ja teadusministeeriumi plaanidega soovitame kujundada Eesti kõrghariduse ja teaduse rahastamine järk-järgult ümber integreeritud plokkrahastuse mudeliks, mis ühendab õppe-, teadus- ja strateegilise rahastuse ühtseks institutsionaalseks tegevustoetuseks. See võimaldaks vähendada rahastuse killustatust eri instrumentide vahel, parandada strateegilist juhtimist ning tugevdada õppe ja teaduse sisulist seotust. Uuele rahastamismudelile sujuva ülemineku eelduseks on aga järgmiste punktidega arvestamine.
- 2. Tagada kõrghariduse ja teaduse rahastamise reformi toetav lisarahastus.** Uue rahastamismudeli rakendamine ei tohi piirduda olemasolevate vahendite ümberjaotamisega, vaid sellega peab kaasnema reaalne lisarahastuse kasv. Ilma täiendava rahastuseta süvendab reform asutustevahelist nullsumma loogikat (ühe võit on teise kaotus) ja tekitab süsteemis täiendavaid pingeid. Lisarahastus on vajalik selleks, et riigi seatud strateegilised eesmärgid oleksid saavutatavad. Soovitame käsitleda lisarahastust reformi lahutamatu osana ning siduda see selgete, pikaajaliste riiklike prioriteetidega.
- 3. Tagada rahastamismudeli pikaajaline stabiilsus ja vähemalt kümneaastane vaade.** Soovitame kujundada rahastamissüsteem pikaajalise, vähemalt kümneaastase perspektiiviga ning vältida sagedasi ja halvasti ettevalmistatud muudatusi. Reformide elluviimine eeldab stabiilset rahalist raamistikku ning täiendava rahastuse kaasamist.

- 4. Tagada ülikoolidele suurem autonoomia ja vähendada halduskoormust.** Soovitame kujundada rahastamissüsteem selliselt, et see suurendaks ülikoolide otsustusvabadust sisemiste prioriteetide seadmisel ning vähendaks aruandluse ja halduskoormuse mahtu. Riiklik rahastusmudel peaks looma raamtingimused, mille sees saavad ülikoolid kasutada lihtsamaid ja stabiilsemaid sisemisi jaotusmehhanisme.
- 5. Tasakaalustada tulemusnäitajaid ning arvestada distsiplinaarsete eripäradega.** Soovitame vältida ülemäära rõhuasetust kvantitatiivsetele tulemusnäitajatele, nagu kraadide omandamise kiirus ja publikatsioonide arv. Rahastamismudelis tuleb arvestada distsiplinaarsete erinevustega ning vältida olukorda, kus teatud valdkonnad (nt humanitaar- ja sotsiaalteadused ning looverialad) satuvad struktuursete ebasoodsasse olukorda.
- 6. Projektipõhisest rahastamisest tuleneva ebastabiilsuse vähendamine teadlaste töötingimustes nõuab stabiilsete institutsionaalsete toetusmeetmete tugevdamist.** Soovitame suurendada püsirahastuse rolli teadus- ja arendustegevuses, et vähendada juhuslikkusest ja projektitsüklitest tulenevat ebakindlust. Stabiilsem rahastus on eelduseks teadlaste karjäärikindlusele, akadeemilisele järjepidevusele ja pikaajalise teadusliku ambitsiooni kujunemisele. Lahenduste väljatöötamine saab tugineda üksnes selgele arusaamale rahastuse killustatuse allikatest. Praegune plokkrastuse kontseptsioon ei vähenda projektipõhisuse osakaalu ning seniste baasiliste rahastusinstrumentide liitmine ei taga palgastabiilsust.
- 7. Tunnustada ja eraldi rahastada riiklikke ülesandeid.** Soovitame säilitada ja tugevdada mehhanisme, mis võimaldavad eraldi ja sihtotstarbeliselt rahastada ülikoolide riiklikke ülesandeid (nt teadusraamatukogud, muuseumid, andmekogud). Sellised funktsioonid ei ole adekvaatselt kaetavad standardsete tulemusnäitajate kaudu ning vajavad eraldi käsitlust.
- 8. Tagada reformi ettevalmistamiseks piisav aeg ja sisuline kaasamine.** Soovitame mitte kiirustada kõrghariduse ja teaduse rahastamisreformi juurutamisega ning võtta vajalik aeg reformi sisuliste detailide läbiarutamiseks koos kõigi asjaomaste osapooltega. Reformi ettevalmistamisse tuleb süsteemselt kaasata ülikoolid, teadusasutused, teadlaste ja üliõpilaste esindajad ning muud huvirühmad, et ennetada soovimatuid kõrvalmõjusid, vähendada rakendusriske ning suurendada reformi usaldusväärsust ja legitiimsust. Hästi ettevalmistatud ja läbimõeldud ajakava on eelduseks sellele, et reform toetaks pikaajaliselt Eesti kõrghariduse ja teaduse arengut ning seeläbi Eesti riigi tulevikku.